

Socialstyrelsen

Udbredelse af erfaringer med fritidspas

Erfaringsopsamling

Publikationen er udgivet af
Socialstyrelsen
Edisonsvej 18, 1.
5000 Odense C
Tlf: 72 42 37 00
E-mail: info@socialstyrelsen.dk
www.socialstyrelsen.dk

Forfatter: Socialstyrelsen
1. oplag
Udgivet: maj 2016

Download eller se sti til rapporten på www.socialstyrelsen.dk.
Der kan frit citeres fra rapporten med angivelse af kilde.

Digital ISBN: 978-87-93277-97-7

Indholdsfortegnelse

Forord.....	4
Indledning	5
Sammenfatning	6
1. Modeller for fritidsvejledning.	8
2. Erfaringer fra Projekt Fritidspas	10
Projektleder/fritidsvejleders opgaver og kompetencer	10
1. Erfaringer vedrørende opstartsfasen og forankring	10
2. Organisering, administration og ressourcer	12
3. Erfaringer vedrørende rekruttering og udslusning af børn og unge	16
3. Hvad viser forskningen om udsatte børns fritidsliv?	18
Faktorer af betydning for manglende deltagelse i fritidsaktiviteter	18
Fritidsaktiviteters positive betydning for udsatte børns trivsel	20
Udsatte børn og fysisk aktivitet kræver en særlig indsats	21
Skolen kan motivere udsatte børn til fysisk aktivitet	22
Mentorordninger i forbindelse med fritidsindsatser	22
Litteraturliste	24
Bilag 1: Kommuner i Projekt Fritidspas 2011 - 2014	25

Forord

Denne udgivelse præsenterer resultaterne af en erfaringsopsamling om projektet *Udbredelse af erfaringer med forsøg med fritidspas*. Projektet er iværksat for midler afsat af satspuljepartierne i 2010 med det formål at udbrede brugen af fritidspasordninger til udsatte børn og unge i kommunerne. Ordningerne har til formål at integrere udsatte børn og unge i fritidsaktiviteter sammen med andre børn og unge, ved at tilbyde fritidsvejledning og økonomisk støtte.

23 kommuner deltog i projektet i samarbejde med Socialstyrelsen. I perioden maj 2011 til maj 2015 udviklede og afprøvede kommunerne fritidspasordninger for børn og unge, der ikke har mulighed for at deltage i fritidsaktiviteter på lige vilkår med deres jævnaldrende. De afprøvede fritidspasordninger omfattede en kombination af fritidsvejledning og økonomisk støtte til fx kontingent og udstyr.

Denne erfaringsopsamling formidler erfaringer og anbefalinger fra projektkommunerne. Erfaringsopsamlingen henvender sig dels til projektkommunerne, dels til kommuner, der overvejer – eller er i gang med - at iværksætte projekter, der har til hensigt at integrere udsatte børn og unge i fritidslivet.

Socialstyrelsen, 2016

Indledning

Undersøgelser viser, at udsatte børn og unge er mindre aktive i organiserede fritidsaktiviteter, end børn generelt¹. Det kan bl.a. skyldes økonomiske forhold i familien, manglende praktisk støtte til eksempelvis transport til fritidsaktiviteter og til tilvejebringelse af det rette udstyr, samt opbakning fra forældrene i form af at "være med" på sidelinjen og generelt udvise interesse for den valgte fritidsaktivitet.

Sammenhængen mellem deltagelse i fritidsaktiviteter og børns trivsel er ikke entydig, men internationale studier peger på, at deltagelse i fritidsaktiviteter er relateret til forbedrede skolepræstationer, bedre trivsel, styrket netværk og selvtillid mv.

På baggrund af de positive resultater fra satspuljeprojektet, *Forsøg med fritidspas*, som blev gennemført i perioden 2006-2009, besluttede satspuljepartierne, i forbindelse med satspuljeforhandlingerne i 2010, at afsætte yderligere midler i perioden 2011-2014 til projektet *Udbredelse af erfaringerne med forsøg med fritidspas*. 23 kommuner deltog i projektet, som skulle udbrede og videreudvikle erfaringerne fra det tidligere projekt.

Projektkommunerne har i projektperioden modtaget 76,7 millioner kroner i direkte støtte, og Socialstyrelsen har ydet processtøtte til de 23 projektkommuner. Processtøtten har bestået af halvårslige heldagsnetværksmøder for projektmedarbejderne og individuel støtte til projekterne.

Denne erfaringopsamling er opdelt i en sammenfatning og 3 selvstændige afsnit:

Første afsnit efter sammenfatningen giver en oversigt over de mest benyttede modeller for fritidsvejledning.

Andet afsnit beskriver det samlede fritidspasprojekt, herunder de erfaringer, der er gjort i de kommunale projekter. Erfaringerne behandles i fire underafsnit: 1. Projektkommunernes erfaringer vedrørende projektlederen/fritidsvejlederens opgaver og kompetencer 2. Erfaringer vedrørende opstartsfasen og forankring, 3. Erfaringer vedrørende organisering, administration og ressourcer, og 4. Erfaringer vedrørende rekruttering og udslusning af børn og unge. For hvert tema beskrives, hvilke gode erfaringer, der har været med at imødegå, de udfordringer, man har mødt i forbindelse med arbejdet med fritidspasprojektet.

Tredje afsnit præsenterer resultaterne af et litteraturstudie med fokus på danske studier af udsatte børns fritidsliv.

Bilag 1 indeholder en oversigt med kontaktoplysninger til de kommuner, der deltog i *Projekt Fritidspas*.

¹ Nielsen et al. 2012, Dahl 2007, Andersen og Helweg-Larsen 2008

Sammenfatning

Denne erfaringsopsamling beskriver modeller for *Projekt Fritidspas*. Desuden bliver formål, målgruppe, organisering og metode samt kommunernes erfaringer med at forankre og implementere fritidspasordninger præsenteret.

Erfaringsopsamlingen er baseret på data fra netværksmøder, interviews, telefonsamtaler, projektbesøg og en årlig spørgeskemaundersøgelse blandt projektlederne gennemført i 2012, 2013 og 2014 .

Fra 2011-2014, hvor der årligt blev indsamlet data i de 23 deltagende kommuner, blev der registreret 6.640 børn i fritidspasprojekterne, heraf 4.041 drenge (61 %) og 2.599 piger (39 %).

Erfaringerne fra kommunerne viser, at det tager tid at udbrede kendskabet til ordningen og at opbygge gode relationer til foreninger og klubber. Flere kommuner oplever imidlertid, at det gennem vedvarende dialog er lykkedes at etablere et godt samarbejde med foreningerne. Der peges i den forbindelse på, at det er væsentligt at sikre, at medarbejdere i klubber og foreninger føler sig godt klædt på til at tage i mod målgruppen, og at de kan få støtte og rådgivning, hvis de har brug for det.

I flere kommuner er der arbejdet systematisk med at synliggøre og skabe politisk opbakning til fritidspasordningen. Mange projekter har baseret sig på tværsektorielt samarbejde for at understøtte, at ikke kun projektmedarbejdere, men også samarbejdspartnere og kommunale fagpersoner i de forskellige kommunale forvaltninger bidrager til at fastholde og forankre de opstartede aktiviteter.

Mange projekter har omfattet en mentorordning. Mentorernes opgave er dels at følge det enkelte barn til og fra fritidsaktiviteten, dels at støtte barnet og orientere vejlederne, hvis der opstår udfordringer med deltagelse i fritidsaktiviteten. Der er endvidere etableret samkørselsordninger, hvis det er blevet vurderet, at familierne ikke har ressourcer eller mulighed for selv at bringe børnene til og fra aktiviteten.

Fritidsvejlederne beskriver, at opgaven med at understøtte forældrene i, hvordan de kan støtte deres børn, og hvad det betyder at være i en forening, er særdeles vigtig. Tydelighed i forbindelse med visitation og samtaler med familie er helt afgørende i den forbindelse.

På tværs af kommunerne peger vidensindsamlingen på, at det er væsentligt for en vellykket implementering, at fritidsvejlederen:

- etablerer et godt samarbejde med kommunale medarbejdere, som har kontakt til målgruppen. Lærere, pædagoger, socialrådgivere, integrations- og boligsociale medarbejdere med flere kan skabe kontakt til udsatte børn og unge og holde øje med, om de bliver fastholdt i aktiviteten.
- opsporer og rekrutterer børnene i samarbejde med kommunale fagpersoner, der kender målgruppen.
- afklarer behov og ønsker hos barnet/den unge.
- motiverer barnet/den unge til at deltage.

- matcher barnet/den unge og fritidsaktivitet.
- sikrer samarbejde med og opbakning fra forældre/netværk – særligt i forhold til forældre med anden etnisk herkomst.
- sikrer samarbejde med og mellem kommunal forvaltning, kommunale institutioner (skoler, ungdomsskole, klubber, SFO) og foreningslivet.
- sikrer, at foreningerne er klædt på til at integrere børnene og de unge.
- er fleksibel i forhold til arbejdstid og sted, da der i perioder er behov for eftermiddags- og aftenarbejde, da fritidsaktiviteterne er placeret efter skoletid.

Det samlede indtryk er, at *Projekt Fritidspas* er blevet godt modtaget i kommunerne, og 85 % af fritidsvejlederne vurderer, at projekterne har fungeret enten "rigtig godt" eller "godt" i forhold til at fastholde børnene og de unge i fritidsaktiviteterne.

Forsøg med fritidspas er endvidere vurderet positivt og som et relevant tiltag, af sagsbehandlere, pædagoger, lærere og beslutningstagere internt i kommunerne og af de frivillige foreninger. Det afspejles også i, at ca. 70 procent af de opstartede projekter videreføres i dag i de 23 kommuner i en justeret version.

Fritidsvejledernes mulighed for at yde økonomisk støtte til børn og unge, der har behov for det understøttes af lovændringen af servicelovens § 11, som trådte i kraft oktober 2014. Med ændringen gives der mulighed for at tilbyde økonomisk støtte til fritidsaktiviteter til alle børn og unge, hvor det vurderes, at deres deltagelse i fritidsaktiviteter kan imødekomme behovet for særlig støtte uden en forudgående § 50-undersøgelse.

1. Modeller for fritidsvejledning.

Nedenfor skitseres to tilgange til introduktion af børnene og de unge til fritidslivet. Hovedparten af projekterne har anvendt en universel model, som beskrevet i model 1. Model 1 er inspireret af den norske model, Fritid med Bistand² og består af seks trin:

Model 1

Trin 1 Første møde

Første møde mellem barnet/den unge og fritidsvejlederen. Fritidsvejlederen præsenterer konceptet. Hvis barnet/den unge efterfølgende ønsker at prøve et fritidstilbud, aftales et nyt møde, hvor rammerne for samarbejdet mellem deltageren og fritidspas-tilbuddet aftales. Aftalen mellem barnet/den unge og fritidsvejleder er gensidig og frivillig. Aftalen omfatter møder mellem barnet/den unge og fritidsvejleder med henblik på at vælge fritidsaktivitet, besøge en forening, der udbyder aktiviteten, starte et forløb op i en forening og følge op på aktiviteten.

Trin 2 Ønsker og drømme

Når der er indgået en aftale, tages første skridt i processen med at finde en fritidsaktivitet til barnet/den unge.

Trin 3 Kortlægning af interesser

Fritidsvejlederen hjælper barnet/den unge med at få overblik over mulighederne for et fritidstilbud. Har barnet/den unge en specifik drøm, er det vejlederens opgave at hjælpe til at afprøve idéer og ønsker inden for det muliges grænse.

Trin 4 Valg af aktivitet

Når barnet/den unge har fået præsenteret de forskellige fritidsaktiviteter, er det ham eller hende, der vælger en aktivitet, som skal afprøves.

Trin 5 Finde brobygger

Når barnet/den unge har valgt en aktivitet, kontakter vejlederen den pågældende forening og fortæller, at barnet/den unge gerne vil deltage.

Trin 6 Inkludering og opfølgning

Målet er at integrere deltageren i fritidsaktiviteten. Det er vigtigt, at der evalueres regelmæssigt, og at der følges aktivt op på barnets/den unges forløb.

Model 2

Målgruppen i model 2 er marginaliserede, udsatte og kriminalitetstruede unge. Der er udviklet fire trin for model 2. Disse anvendes som fire individuelle virkemidler, man kan tage i brug på forskellige tidspunkter eller samtidig – alt efter den enkelte unges behov. I modellen arbejder man ud fra en narrativ, anerkendende og motiverende metode. Der er fokus på at understøtte muligheden for en vellykket proces for den enkelte unge gennem en fleksibel tilgang.

² <http://www.fritidmedbistand.no/>

De fire trin er:

Trin 1 Personlig træning:

Da målgruppen i langt de fleste tilfælde ikke kan indgå direkte i et gruppeforløb, starter hovedparten af de deltagende unge deres forløb hos en personlig træner. I den personlige træning er det idræt og bevægelse, der er i centrum, men samtidig opstår en væsentlig sideeffekt i form af den positive relation mellem træneren og den unge.

Trin 2 Træningsguide:

Ønsker den unge at begynde i en allerede etableret forening, påtager fritidsvejleder, praktikant eller frivillig sig rollen som træningsguide. Træningsguiden indtager en vejlederrolle for den unge og guider den unge med henblik på, at hjælpe denne ind i foreningslivet

Trin 3 Oprettelse af foreningen:

Det kan være vanskeligt for de unge, at gå direkte fra at træne med den personlige træner, til opstart i en allerede etableret idrætsforening. Derfor stiftes en egen idrætsforening for gruppen af unge, som er tilknyttet projektet, der fungerer som mellemstation mellem træning med den personlige træner og selvstændig træning i en allerede etableret forening. Formålet er, at give de unge en glidende overgang mellem personlig træning og træning i en etableret forening med andre unge.

Trin 4 Vejledning og sparring i institutionerne:

Sparring til de omkringliggende institutioner, som også arbejder med udsatte og kriminalitetstruede unge, med vejledning i, hvor og hvordan de kan aktivere de unge i idræt og bevægelse. Der arbejdes på at udvikle samarbejdet mellem medarbejdere på tværs af institutioner, ligesom der arbejdes på fælles deling af de enkelte institutioners udstyr.

2. Erfaringer fra Projekt Fritidspas

I dette afsnit præsenteres kommunale erfaringer fra arbejdet med fritidspasprojekterne. Afsnittet indledes med en beskrivelse af projektkommunernes erfaringer med projektlederen/fritidsvejlederens opgaver og kompetencer. Herefter beskrives:

1. Erfaringer med opstartsfase og forankring.
2. Organisering, administration og ressourcer.
3. Erfaringer med rekruttering og udslusning af børn og unge.

For hvert tema beskrives, hvordan udfordringer har været søgt imødegået i projektkommunerne.

Projektleder/fritidsvejleders opgaver og kompetencer

Før fritidspasprojektet påbegyndes, skal der – for at sikre succes, samarbejde og sammenhæng i indsatsen – udpeges en projektleder/fritidsvejleder i kommunen, der kan understøtte foreningernes arbejde. Projektlederens opgaver kan bl.a. bestå i at rekruttere deltagere, koordinere og udvikle samarbejde, sikre intern og ekstern kommunikation samt evaluere og justere indsatsen.

Projektlederen bør :

- have viden om målgruppen.
- have et bredt netværk inden for skole- og foreningsområdet.
- have gode kommunikationskompetencer.
- være indstillet på at være opsøgende.

Projektlederen:

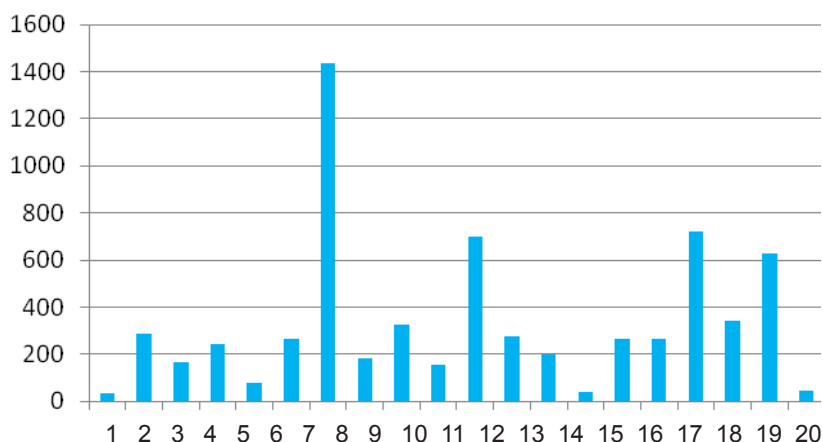
- fungerer som kontaktperson ved forældre- og foreningshenvendelser.
- er i tæt dialog med foreningerne, fx i forbindelse med at løse udfordringer med enkelte deltagere. Det kan også være hensigtsmæssigt, at den kommunale projektleder som start deltager i bestyrelsesmøder, hvor man drøfter mulighederne for implementering af rummelighed og inklusion i den enkelte forening.
- kommunikerer om tilbuddet til kommunens fagprofessionelle personale.
- sikrer samarbejde på tværs af fag- og forvaltningsområder.
- sikrer kontinuerlig rekruttering af deltagere.
- følger op på indsatsen.

1. Erfaringer vedrørende opstartsfasen og forankring

De 23 projekter varierer i forhold til antal deltagere og projektperiode samt i forhold til budget. Antallet af deltagere varierer derfor også fra projekt til projekt, som det fremgår af figur 1 nedenfor. I det mindste af projekterne deltog 36 deltagere i perioden 2012-2014, mens der var 1.434 deltagere i det største.

Fra 2011-2014, hvor der årligt blev indsamlet data i de 23 deltagende kommuner, blev der registreret 6.640 børn i fritidspasprojekterne: 4.041 drenge (61 %) og 2.599 piger (39 %). Opgørelsen over antallet af brugere omfatter ikke hele projektperioden for de projekter, som er afsluttede, efter spørgeskemaet blev udsendt i april 2014.

Figur 1: Antal deltagerne i de enkelte projekter³

I flere kommuner har projektledere været overraskede over, hvor stort et arbejde der lå i projektets opstartsfasen, herunder i at få lokaliseret de rigtige samarbejdspartnere internt i kommunerne og eksternt i det lokale foreningsliv. I nogle projekter har der været udfordringer med at finde den rette model for samarbejde med samarbejdspartnere, og med at sikre forankring af fritidspasordningen som et varigt tilbud efter projektperiodens ophør.

Eksempler på, hvordan udfordringer vedrørende opstartsfasen er søgt løst:

- *Fokus på etablering af samarbejdsrelationer i opstartsfasen:*
Erfaringerne fra kommunerne viser, at det tager tid at få udbredt kendskabet til ordningen og at opbygge gode relationer til foreninger og klubber. Det er en fordel at investere tid i at blive "kendt" internt i det kommunale system og eksternt i forhold til foreningerne og borgerne i kommunen. Mange projekter haft succes med at afsætte 3-4 måneder til forberedelse, inden de begyndte at hjælpe børnene i gang med en fritidsaktivitet.
- *Hold kick-off-møde:*
I en kommune havde man gode erfaringer med at afholde et kick-off-møde ved projektets opstart for at synliggøre projektet overfor både foreningsledere, presse, lærere, pædagoger, sagsbehandlere, sundhedsplejersker mv., som møder børn i dagligdagen og kan henvise til fritidstilbuddet.
- I samme kommune deltager fritidsvejlederne hvert år i *Foreningernes dag* for, på den måde at gøre opmærksom på ordningen over for både foreningerne og byens borgere. Det er desuden godt at lave en samarbejdsmodel fra begyndelsen, så forventningerne er afstemt, og der er en klar rollefordeling.

³ Projekter, som overvejende tager udgangspunkt i de konkrete erfaringer fra de tidligere projekter, *Forsøg med Fritidspas*, og som søger at hjælpe børn og unge i "gråzonen" (projekttype a), jf. bilag 1 side 26 og 27 er ikke med i figur 1.

Eksempler på, hvordan udfordringer vedrørende forankring er søgt løst:

- *Fokus på forankring fra start*
På baggrund af erfaringerne fra de 23 kommuner kan det anbefales, at man fra starten af projektperioden har fokus på forankring og arbejder aktivt med at sikre forankring af projektet. Det kan fx være ved at kortlægge forskellige muligheder for forankring og eventuelle barrierer, der kan true forankringsmulighederne. I en kommune har man valgt at gøre forankring til et fast punkt på dagsordenen, når der afholdes styregruppemøder for projektet, ligesom man bevidst undlader at kalde fritidspasordningen for et projekt, idet ordet "projekt" signalerer noget midlertidigt.
- *Udarbejd en forankringsplan:*
I nogle kommuner har man haft gode erfaringer med at udarbejde en forankringsplan med forslag til, hvordan projektet kan forankres økonomisk og praktisk i kommunen efter projektperioden. Forankringsplanen kan eksempelvis indeholde konkrete forslag til fortsat rekruttering og fastholdelse af frivillige efter projektperioden. I én kommune er man fx i dialog med pædagoguddannelsen og idrætsuddannelsen på universitetet, for at sikre studerende derfra som frivillige i det videre arbejde.
- *Synliggør og skab politisk opbakning:*
En del kommuner har fra starten af projektperioden gjort en indsats for at synliggøre og skabe politisk opbakning til deres fritidspasordning – og dermed skabe bedre muligheder for forankring af ordningen. Det kan fx være ved løbende at arrangere møder med kommunale ledere, samarbejdspartnere og interessenter eller ved at deltage i politiske udvalgsmøder (fx forebyggelsesudvalget, socialudvalget, kultur- og fritidsudvalget mv.), med oplæg om projektet og dets resultater.
- *Støb bæredygtige fundament:*
I én kommune har man fra start haft fokus på, at fritidspasordningen skulle hvile på et bæredygtigt fundament og konsekvent benytte sig af fritidstilbud, som er uafhængige af støtte fra projektet. Det betyder, at de børn, der har deltaget i projektet, vil kunne fortsætte uændret i aktiviteterne efter projektperiodens udløb.
- *Brug eksterne evaluering:*
Flere kommuner har anvendt eksterne konsulenter til at evaluere deres fritidspasordning, dels for at kunne vurdere eventuelle behov for justeringer af ordningen, og dels for at skabe et kvalificeret beslutningsgrundlag for senere forankring af ordningen i kommunen.

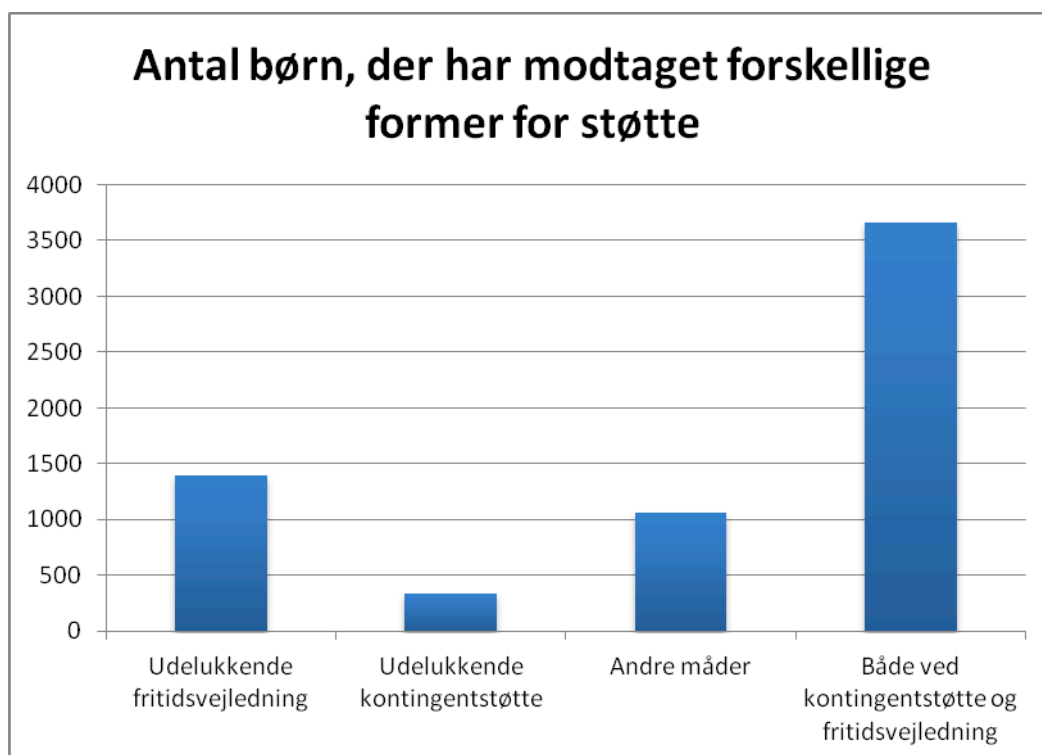
2. Organisering, administration og ressourcer

Som det fremgår af nedenstående tabel, er langt de fleste børn og unge blevet hjulpet ind i en fritidsaktivitet som en kombination af fritidsvejledning og kontingentstøtte, eller udelukkende ved fritidsvejledning. Kun omkring 332 børn og unge er blevet hjulpet udelukkende med kontingentstøtte fra april 2011 til april 2014. Ca. 1.397 børn og unge er blevet hjulpet udelukkende med vejledning af en fritidsvejleder. 3.657 børn og unge er siden april 2011 blevet hjulpet med både kontingentstøtte og fritidsvejledning. Og i alt er ca. 1.064 børn og unge blevet hjulpet på andre måder, end ved hjælp af

fritidsvejledning og/eller kontingentstøtte⁴, herunder fx:

- et særligt tilbud i projektet, fx mentorordning
- af projektet særligt oprettede aktiviteter
- længerevarende projekter, samarbejder og forløb med/for institutioner
- foreninger/organisationer
- indberetning eller henvisning til andre kommunale indsatser

Figur 2

Fritidspasprojekterne angiver "samarbejde internt i kommunen" og "arbejds- og ansvarsfordeling i relation til organisering" som områder, der har givet udfordringer og kan udfordre fastholdelsen af børnene og de unge i fritidsaktiviteterne. Særligt i projekter med marginaliserede, udsatte og kriminalitetstruede unge er det erfaringen, at en høj grad fleksibilitet og tålmodighed er central. Det medfører bl.a. behov for fleksibilitet i forhold til arbejdstid og -sted, da der i perioder er behov for en eftermiddags- og aftenarbejde, idet fritidsaktiviteterne er placeret efter skoletid. Det har givet udfordringer i forbindelse med samarbejdspartnere, der arbejder ud fra fastere rammer (arbejdstid, sted osv.). Det engagement, som har været internt i fritidspasprojektet, har i visse tilfælde været svært at overføre/fastholde hos samarbejdspartnere.

Mange projektledere peger på udfordringer vedrørende omfattende administration i forbindelse med børnenes opstart, og den senere opfølgning og dokumentationskrav. Endvidere nævnes uklarhed vedrørende udveksling af personfølsomme oplysninger og regler for tavshedspligt som udfordringer.

⁴ Tallet inkluderer børn og unge, der er blevet hjulpet på andre måder i kombination med fritidsvejledning og/eller kontingentstøtte .

En væsentlig udfordring har desuden været at få foreningerne i tale. Fritidsvejlederne oplever stor velvilje i foreningslivet til at gøre noget for Fritidspas' målgruppe, men det har været vanskeligt, at få personer fra foreningerne til konkret at deltage i arrangementer, undervisningsdage etc.

Eksempler på, hvordan udfordringer blevet løst:

På tværs af kommunerne har der været fokus på at styrke det tværsektorielle samarbejde, hvor projektmedarbejderne samarbejder med fagprofessionelle i de forskellige kommunale forvaltninger. Det tværsektorielle samarbejde understøtter mulighed for at identificere børn og unge, der kan have glæde af fritidspasprojektet via samarbejdspartnere. Projektkommunerne har haft gode erfaringer med følgende:

- *Styregruppeorganisering:*
Mange projekter har etableret en styregruppe med den øverste chef for området som styregruppeformand, for at sikre den nødvendige ledelsesopbakning.
- Krav til dokumentation og administrative opgaver er blevet løst ved at indføre bedre systemer til at håndtere data – ligesom det i forhold til tavshedspligt er blevet præciseret, hvad der, ifølge servicelovens § 49 a, kan udveksles oplysninger om.

Projektlederne har desuden prioriteret en løbende dialog med interne og eksterne samarbejdspartnere om, hvordan fritidspasordningen kan koordineres med øvrige aktiviteter. Det er en generel erfaring, at samarbejdet med foreninger har taget længere tid og krævet flere ressourcer end forventet. I den forbindelse er det en vigtig erfaring, at det skal sikres, at kendskab til fritidspas formidles til de lokale foreningers bestyrelse. Projektkommunerne har gode erfaringer med:

Invitér til kompetenceudviklingsforløb:

I nogle projekter har man lavet kompetenceudviklingsforløb for foreningerne. Det kan være hensigtsmæssigt, at opkvalificere medlemmer af foreningens bestyrelse, trænere og frivillige til arbejdet med børn og unge med særlige behov.

Opkvalificeringen kan fx bestå af:

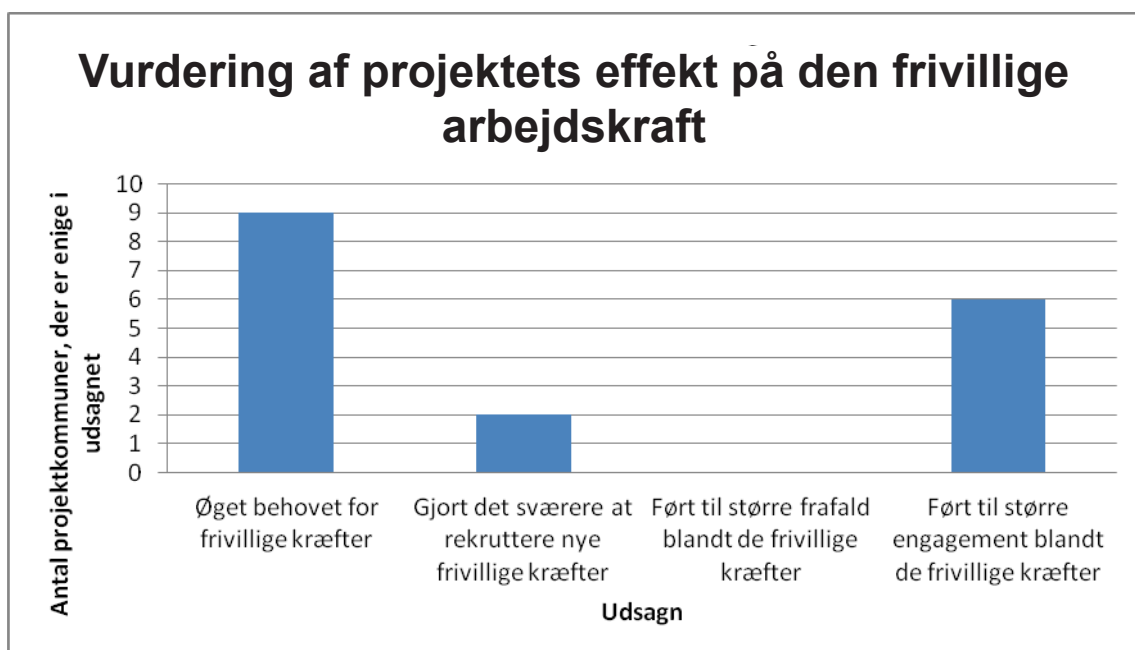
- kick-off-seminarer, fx i form af dags/aftenmøder á eksempelvis 3 timers varighed
- kurser, fx introducerende kurser om hvordan man arbejder med børn i udsatte positioner eller børn med diagnoser
- oplæg med fagpersoner på området, fx i samarbejde med forsknings- og uddannelsesinstitutioner
- netværksmøder og erfaringsudveksling med andre frivillige, der arbejder med målgruppen
- konsulentordning, hvor foreningen får besøg af en ekstern konsulent, som kan støtte og bidrage med erfaringer på området

Betydning for de frivillige organisationer

Trods ovenfor skitserede udfordringer, angiver hovedparten af de kommunale projektledere, at det enkelte fritidspasprojekt har haft en positiv effekt på den frivillige arbejdskraft i de foreninger, institutioner, organisationer m.m., som projekterne samarbejder med, blandt andet i form af øget engagement.

Det fremgår af nedenstående figur 3, at ni projekter vurderer, at der er opstået "øget behov for frivillige kræfter" som følge af projektet, mens seks vurderer, at projektet har "ført til større engagement blandt de frivillige kræfter". To projekter vurderer, at fritidspasprojektet har 'gjort det sværere at rekruttere frivillige', og tre projekter har ikke svaret på spørgsmålet.

Figur 3

3. Erfaringer vedrørende rekruttering og udslusning af børn og unge

Mange projektledere peger på, at det er vigtigt at forventningsafstemme, hvad der er muligt for det enkelte barn eller den unge i en udsat position. Flere fritidsvejledere har erfaret, at vejen ind i det etablerede fritidsliv for et meget udsat barn, evt. med psykiske eller fysiske handicap, kan være vanskeligere end forventet. Andre fritidsvejledere beskriver, hvordan særligt unge i en fritidspasordning har oplevet, at det var svært og udfordrende at starte til en ny aktivitet sammen med andre udøvere med mange års erfaring med aktiviteten.

Fritidsvejlederne beskriver endvidere udfordringer i forhold til familiens foreningsforståelse og opfattelse af, hvad det indebærer at deltage i en forening, som en potentiel barriere. Endvidere kan udsatte familier have både økonomiske og praktiske udfordringer i forhold til at forestå transporten til og fra aktiviteterne.

Flere projekter har desuden oplevet en større interesse fra børn og unge end forventet – i nogle tilfælde fra dobbelt så mange, som forventet. Det har haft betydning for kvaliteten af tilbuddet, bl.a. for opgaven med at matche børnene med den rette fritidsaktivitet, og for opfølgingsopgaven. Flere projektledere nævner endvidere udfordringer forbundet med udslusning af børnene, idet de vurderer, at flere børn har haft behov for yderligere støtte end det år, hvor de har kunnet deltage i projektet.

Eksempler på, hvordan udfordringer er blevet løst:

- *Introducer forældrene til foreningsliv:*
Fritidsvejlederne beskriver, at det har været en god investering, at bruge god tid på at introducere forældrene til, hvordan de kan støtte op omkring deres børn og hvad det betyder at være i en forening. Det er en erfaring, at tydelighed i forbindelse med visitation og samtaler med familie er vigtig.
- *Lav samkørsels- og mentorordninger:*
Løsningen på problemerne med transport har været at etablere fælleskørsel med andre deltagere i samme tilbud. Mange projekter omfatter, som nævnt, en mentorordning. Mentorernes opgave er dels at følge det enkelte barn til og fra fritidsaktiviteten, dels at støtte barnet og orientere vejlederne, hvis noget ikke fungerer. Det kan enten være ude i foreningen eller hjemme hos barnet. Efterfølgende er det vejledernes opgave at håndtere problemerne. Mentorerne får mange steder en *mentorplan*, hvoraf det fremgår, hvad deres opgave er, herunder hvor og hvornår de skal hente barnet, at de skal orientere fritidsvejlederne, hvis forældre fx melder afbud på vegne af barnet mv. Mentorplanen gennemgås nøje sammen med fritidsvejlederen, inden mentorforløbet begynder, og mentoren orienteres om barnets forhold hjemme.
- *Opret særlige hold med ekspertise:*
I nogle projekter er der etableret særligt tilrettelagte hold, hvor den nødvendige ekspertise har været til stede, så særligt vanskeligt stillede børn og unge har kunnet deltage⁵. Derefter er flere af de særligt tilrettelagte hold blevet en del af

⁵ Fitness-forløb, fodbold for børn med fysiske og psykiske handicap, Etablering af idrætscafé for skoletrætte unge, Nørdennirvana – primært for drenge med Aspergers syndrom/autisme, Sputnik gymnastik for børn med ADHD, Katapult for motorisk svage børn, Madhold, kulturelle ture for familierne, gymnastikhold for børn med handicap og fitness-hold for overvægtige børn.

den lokale forenings tilbud, så man undgår stigmatisering. Ingen børn og unge ønsker at være en del af et tilbud for "særlige" eller "udsatte". Flere projekter har gode erfaringer med at inddrage børn og unge fra målgruppen, som udviser potentiale, som ressourcer i projekterne – enten som rollemodeller og/eller trænere.

- *Samarbejd med familieafdelingen/socialrådgivere:*
Mange projekter har gode erfaringer med at etablere dialog med kommunens familieafdeling/socialforvaltning med henblik på at etablere et samarbejde med socialrådgiverne om at understøtte børnenes og de unges mulighed for at fortsætte i fritidsaktiviteter efter projektperiodens udløb, herunder sikre den nødvendige betaling af kontingent og udstyr.
- *Priorité en kvalificeret indsats*
Visse projekter har i perioder stoppet for tilgangen af nye børn og unge for at sikre mulighed for en kvalificeret indsats for de børn og unge, som er kommet i gang.

Børn og unge med særlige behov kan have vanskeligt ved fx komplekse regler, tæt fysisk kropskontakt, holddeltagelse og uoverskuelige baner, ligesom deres fysiske formåen kan variere meget. Derfor er ikke alle foreningstyper og idrætsgrene lige velegnede til målgruppen. Bl.a. er det afgørende, at det, man laver i foreningen, kan differentieres, så alle kan være med og samtidig føler sig udfordret. Især individuelle idrætsgrene og spejderliv har vist sig velegnede.

Eksempler fra projekterne på velegnede idrætsgrene ift. målgruppen:

Atletik: Individuel sport, der giver mulighed for at dyrke flere forskellige discipliner og derved tage udgangspunkt i den enkelte deltagers niveau.

Badminton: Deltagerne spiller på hver deres banehalvdel, der tydeligt er markeret med streger. Det gør sporten nemmere at overskue for barnet, men er ikke velegnet til børn med motoriske vanskeligheder.

Svømning: Individuel sport, der stadig giver mulighed for at involvere barnet eller den unge i et fællesskab.

(Bue)skydning: Individuel sport, der kræver koncentration og har vist sig velegnet til børn med fx ADHD, da disciplinen giver ro og struktur.

Kampsport: Karakteriseret ved klare regler, disciplin og rutiner, der har vist sig at have en positiv indflydelse på børn med fx ADHD eller andre former for koncentrationsbesvær.

Parkour: Har vist sig særdeles velegnet til børn og unge med særlige behov. Giver mulighed for at stille fælles opgaver, men med frihed i udførelsen. Kan dyrkes hvor som helst.

Gymnastik: Individuel sport, hvor bl.a. brugen af redskaber kan være med til at strukturere undervisningen.

Friluftsliv/spejderliv: Nogle børn og unge med særlige behov har det svært med at være indendørs i fx en hal. Aktiviteter i naturen giver plads til denne gruppe børn, ligesom friluftsliv har vist sig at være en velegnet aktivitet til at involvere hele familien sammen med barnet.

3. Hvad viser forskningen om udsatte børns fritidsliv?

I dette afsnit præsenteres resultaterne af et litteraturstudie med fokus på danske studier af udsatte børns fritidsliv, gennemført i perioden fra 2006 til 2014. Afsnittet fokuserer dels på, hvilke faktorer der har betydning for, om udsatte børn deltager i fritidsaktiviteter, dels på hvilken betydning deltagelse i fritidsaktiviteter har for udsatte børns trivsel.

Faktorer af betydning for manglende deltagelse i fritidsaktiviteter

Flere undersøgelser har vist en sammenhæng mellem børns deltagelse i organiserede sportsaktiviteter og deres families socioøkonomiske status (Nielsen et al. 2012, Dahl 2007, Andersen og Helweg-Larsen 2008). Børn af forældre med lavt uddannelsesniveau, dårlig økonomi, manglende eller ustabil tilknytning til arbejdsmarkedet mv., deltager i mindre grad i fritidsaktiviteter sammenlignet med børn fra mere ressourcerstærke familier.

Færre udsatte deltager i idrætsaktiviteter

En undersøgelse fra Statens Institut for Folkesundhed viser eksempelvis, at en markant mindre andel af socialt udsatte børn⁶ deltager i de idrætsaktiviteter, som de kunne ønske sig, nemlig kun 66 % mod 85 % af øvrige børn (Andersen og Helweg-Larsen 2008). De socialt udsatte børn angiver hyppigere end de øvrige børn i undersøgelsen, at deres forældres manglende økonomiske muligheder, eller at tid er årsagen til, at de ikke deltager i idrætsaktiviteter i fritiden.

Kulturel baggrund spiller ind på deltagelsen

Udover forældres socioøkonomiske status, har også deres kulturelle baggrund og deres praktiske støtte og opbakning betydning for deres børns deltagelse i fritidsaktiviteter. Unge med etnisk minoritetsbaggrund deltager fx i mindre grad i foreningslivet end danske unge, ligesom børn af forældre med få eller ingen erfaringer med og manglende kendskab til foreningslivet gør det (Dahl 2007). Specielt etniske minoritetspiger deltager i mindre grad i organiserede fritidsaktiviteter end majoritetsunge.

Kriminalitet og utryghed i børnenes nærområde kan også være med til at begrænse deres udfoldelse i fritiden, enten fordi forældrene er bange for at lade dem gå alene, eller fordi forældrene selv er bange for at bevæge sig rundt (Ibid.).

Anbragte børn går sjældnere til fritidsaktiviteter

SFI har gennemført en undersøgelse, der viser, at anbragte børn sjældnere går til aktiviteter i deres fritid og i mindre omfang går til sport sammenlignet med ikke-anbragte børn (Ottosen et al. 2015). Samtidig viser undersøgelsen, at anbragte børn – og især anbragte børn på døgninstitutioner – har langt flere helbredsmaessige udfordringer end ikke-anbragte børn. Det vanskeliggør deres deltagelse i fritidsaktiviteter på lige fod med ikke-anbragte børn (Ibid.).

⁶ Socialt udsatte børn er i undersøgelsen defineret ud fra, om de opfylder mindst to af tre følgende objektive kriterier: 1) Barnets mor har højest fuldført 10. klasse, 2) Barnets forældre er marginaliserede fra arbejdsmarkedet enten via førtidspension eller ved at være arbejdsløse og samtidig have haft arbejdsløshedsperioder inden for mindst tre af de fire forudgående år, 3) Barnets forældre lever ikke sammen (Andersen og Helweg-Larsen 2008).

Et studie, gennemført blandt 500 danske skolebørn, viser imidlertid, at der ikke er sammenhæng mellem børns generelle fysiske aktivitet og deres families socioøkonomiske position (Nielsen et al. 2012). Det skyldes, at deltagelse i organiserede sportsaktiviteter kun udgør en lille del af børns samlede fysiske aktivitet, mens børns selvorganiserede fysiske aktivitet, fx i skolegården, i SFO eller på fritidshjem og på legepladsen i nabolaget, udgør størstedelen.

En anden faktor, der kan være med til at begrænse udsatte børns fritidsliv, kan være, hvis de er pålagt meget husarbejde eller skal passe mindre søskende. Det sker oftest i familier, hvor moren er alene med børnene, men kan også være kulturelt betinget. Husarbejde er i disse kvalitative studier derfor i første omgang begrænsende for udsatte børns fritidsliv. Werner & Smith (1982, 1992, 2001) viser dog i et kvantitativt forløbsstudie, at husarbejde også kan være positivt for udsatte børn, der opnår ansvar og stolthed ved at varetage opgaver i familien.

Fritidsaktiviteters positive betydning for udsatte børns trivsel

Sammenhængen er ikke entydig mellem deltagelse i fritidsaktiviteter og børns trivsel, men flere studier peger på, at deltagelse i fritidsaktiviteter hænger sammen med forbedrede skolepræstationer, bedre trivsel, styrket netværk og selvtillid mv. (Dahl 2007, Andersen & Helweg-Larsen 2008).

En kvalitativ interviewundersøgelse blandt 27 udsatte⁷ børn viser eksempelvis, at børnene oplever, at gode fritidsaktiviteter og samvær skaber en positiv spiral, idet de medfører flere gode aktiviteter og godt samvær med andre børn og voksne i fritidslivet. Omvendt kan et dårligt fritidsliv danne en negativ spiral med flere nederlag i forhold til andre børn og voksne og mere kedsomhed og ensomhed i hverdagen (Olsen & Dahl 2008). De aktiviteter, som nogle af børnene i undersøgelsen beskriver som særligt succesrige og sjove, er aktiviteter, som styrker deres selvtillid, fremmer deres fysiske velvære eller giver nye venskaber med andre børn.

Nogle børn nævner, at de lærer at styre deres temperament, så de ikke så let kommer op at toppes og slås med andre børn og voksne, fordi de bruger deres energi på for eksempel at cykle eller løbe en lang tur. De positive oplevelser kan også opstå, når den skemalagte hverdag bliver brudt for børn på døgninstitutioner, og der laves spontane aktiviteter, hvor både børn og voksne får en mulighed for at indgå i nye relationer.

Analysen viser, at der er kvalitative forskelle i børnenes oplevelse af deres fritidsliv, afhængigt af hvilken kategori børnene tilhører:

Børn, der bor i plejefamilier:

Børnene, der bor i plejefamilier, er i store træk bedre socialt integreret i deres fritid i lokalmiljøet og er mere tilfredse med deres fritidsliv, end de øvrige børn. Det forklares med, at børnene i plejefamilier får god opbakning fra deres plejeforældre, og at der løbende bliver taget hånd om børnenes sociale og faglige problematikker.

⁷ Udsatte børn er i undersøgelsen defineret som børn, der enten har en forbyggende foranstaltning (en støttekontaktperson eller en besøgsfamilie) eller er anbragt uden for eget hjem (Olsen & Dahl 2008).

Børn, der går i heldagsskole:

De fleste børn, der bor hjemme, har forældre med få ressourcer, hvilket betyder, at der ikke er overskud til at støtte børnene i deres fritidsliv.

Børn på døgninstitution eller på et socialpædagogisk opholdssted:

Interviewene viser, at børn på døgninstitutioner ofte har et aktivt fritidsliv, men at disse gerne er tilrettelagt efter institutionens rammer, hvilket betyder at aktiviteterne ikke altid er selvvalgte – og derfor i mindre grad forbindes med lyst.

Aktiviteter, som skaber grobund for venskaber, er også blandt dem, som børnene fremhæver positivt. Det sker fx, når den skemalagte hverdag bliver brudt for børn på døgninstitutioner, og der laves spontane aktiviteter, hvor både børn og voksne får en chance for at indtage nye roller i forhold til hinanden. Det sker, når man udvider den arena, man færdes i til daglig, fx ved at begynde på nye fritidsinteresser, så der kan skabes kontakter til børn, man ikke før har mødt.

Udsatte børn og fysisk aktivitet kræver en særlig indsats

Rapporten, *Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid*⁸, udgivet i 2008 af Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet, viser, at der blandt 11-årige børn er markante sociale forskelle i selv vurderet helbred. Disse vurderinger bliver ikke

⁸ Andersen, Susan og Helweg-Larsen, Karin. *Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid: Er socialt udsatte børns fysiske inaktive og har det betydning for deres helbred og trivsel?* 2008. Statens Institut for Folkesundhed og Syddansk Universitet.

udjævnet af fysisk aktivitet. Fysisk aktivitet vurderes på baggrund af dette ikke at være den mest betydningsfulde faktor for social ulighed i sundhed.

I rapporten konkluderes det også, at man ikke kan forvente, at fysisk aktivitet vil have samme positive betydning for helbredet for socialt udsatte børn som for børn i øvrigt. Alligevel vurderer man i rapporten, at der er baggrund for at anbefale, at der iværksættes særlige tilbud for at fremme fysisk aktivitet blandt socialt udsatte børn, fordi fysisk aktivitet i barndommen formentlig har betydning for helbredet på længere sigt. I rapporten pointeres det, at der skal sørges for lettilgængelig adgang til forskellige fysiske aktiviteter i skole, SFO og fritid, da der er en række barrierer forbundet med at øge de socialt udsatte børns fysiske aktivitet.

Skolen kan motivere udsatte børn til fysisk aktivitet

Især skolen og SFO'en kan med fordel være udgangspunkt for aktiviteter, idet manglende støtte fra børnenes forældre, der er en afgørende barriere for børnenes deltagelse i aktiviteter, her ikke har betydning. I undersøgelsen fandt man desuden, at der skal tages hensyn til, at socialt udsatte børn, og især piger, ofte foretrækker at dyrke idræt alene, fremfor i klub.

I SFI's rapport om 11-årige børns fritidsliv og trivsel⁹ fra 2009 fandt man, at børn, der modtager foranstaltninger, har et dårligere fritidsliv med markant lavere deltagelse i organiserede fritidsaktiviteter, end børn fra ressourcestærke familier. Mens børn fra ressourcetsvage familier har et bedre fritidsliv, end børn med foranstaltninger, men et dårligere fritidsliv, end børn fra ressourcestærke familier.

I rapporten støtter resultaterne ikke umiddelbart hypotesen om, at fritidsaktiviteter er forbundet med bedre trivsel for børn med forebyggende foranstaltninger. Alligevel tyder rapportens analyser på, at der er en sammenhæng mellem organiserede fritidsaktiviteter – især holdaktiviteter - og udsatte børns trivsel. Det vurderes, at børnene drager nytte af organiserede aktiviteter, fordi de plejer at være skemalagte, ofte fokuserer på indlæring af forskellige færdigheder, hjælper med at skabe og fastholde et socialt netværk og måske vigtigst, foregår under vejledning fra engagerede voksne.

I rapporten finder man en stærkere sammenhæng mellem organiserede fritidsaktiviteter og trivsel blandt børn med foranstaltninger, end hos de to øvrige kategorier (børn fra ressourcestærke familier og børn fra ressourcetsvage familier). SFI fremhæver, at ikke alle fritidsaktiviteter udgør en beskyttende faktor for børns trivsel.

Socialstyrelsen, det daværende Servicestyrelsen, udgav i 2010, i samarbejde med COWI, en pjece med 10 gode råd rettet mod potentielle ansøgere til puljen, *Udbredelse af erfaringerne med forsøg med fritidspas*¹⁰. Rådene er baseret på satspuljeprosjektet, *Forsøg med fritidspas*, og forskningsprojektet, *Udsatte børns fritidsliv*¹¹. *Forsøg med fritidspas* viste blandt andet, at de bedste resultater opnås, når fritidsvejledning kombineres med økonomisk støtte.

⁹ Dahl, Karen Margrethe og Baviskar, Siddhartha. *11-årige børns fritidsliv og trivsel*. 2009. SFI Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.

¹⁰ Servicestyrelsen og COWI A/S. *10 gode råd: Udsatte børn og unges fritidsliv*. 2010.

¹¹ Se øverst i afsnittet

Mentorordninger i forbindelse med fritidsindsatser

Det Kriminalpræventive Råd udarbejdede i 2012, i samarbejde med Trygfonden, en guide til den gode indsats i forbindelse med mentor- og fritidsindsatser, baseret på en større systematisk kortlægning af effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko¹².

I guiden konkluderes det, at en mentor eller et fritidstiltag i lokalsamfundet kan styrke unge i risikos personlige og sociale udvikling. Indsatserne kan øge de unges modstandskraft og påvirke forskellige faktorer i skolen, blandt vennerne, i lokalområdet, derhjemme og hos de unge selv i en positiv retning.

Det er primært de yngre unge, der ikke allerede er ude i kriminel eller grov problemskabende adfærd, som har vist de bedste forandringer i forbindelse med fritids- og/eller mentorindsatser.

Det er væsentligt, at mentorordningerne indeholder regelmæssige, konsekvente møder mellem mentor og mentee, hvor varighed og kvalitet er afgørende. Ustabile mentorrelationer kan, i mange tilfælde, være værre end ingenting for et barns eller en ungs selvtillid. Også fritidsindsatser kan blive problemskabende, hvis de ender som platforme for nogle unges negative påvirkning af andre unge. Det er derfor vigtigt, at mentor- og fritidsindsatser varer i mindst et år, giver ugentlig kontakt med deltagelse i flere timer per gang, omfatter en personlig, tillidsfuld relation til en støttende voksen, har eksplicite formål, styrker personlige og sociale færdigheder, og er båret af et veluddannet og stabilt personale.

¹² Det kriminalpræventive Råd og Trygfonden. *Mentor- og fritidsindsatser: En guide til den gode indsats*. 2012.

Nobili Christiansen, Henriette, Det kriminalpræventive Råd og Trygfonden. *Effekten af mentor- og fritidsindsatser for unge i risiko: En systematisk kortlægning*. 2012.

Litteraturliste

1. Dahl K. M. (2007). Udsatte børns fritid – et litteraturstudie, SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København.
2. Andersen S. & Helweg-Larsen K. (2008). Børns fysiske aktiviteter i skole og fritid. Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.
3. Sandø M. (2009). Handicap og foreningsliv 2009. Servicestyrelsen.
4. Oxford Research (2009): Evaluering af forsøg med fritidspas til udsatte børn og unge. Socialstyrelsen.
5. Nielsen G., Grønfeldt V., Toftegaard-Støckel J. og Andersen L B (2012): Predisposed to participate? The influence of family socio-economic background on children's sports participation and daily amount of physical activity. Sport in Society. Vol. 15, No. 1 Januar 2012, pp 1-27.
6. Olsen B.M., Dahl K. M. (2008): Fritidsliv i børnehøjde. Beretninger fra udsatte børn. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, København
7. Ottosen M.H., Lausten M., Frederiksen S., Andersen D. (2015): Anbragte børn og unges trivsel 2014. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. København, januar 2015.

Bilag 1: Oversigt over kommuner, der deltog i Projekt Fritidspas 2011 - 2014

Kommunenavn	Projekttype og projektnavn	Kontaktperson
1. Dronninglund/Brønderslev	Projekttype B "Fritidspas"	Morten Faarbæk 50 99 28 38 Morten.Faabaek@99454545.dk
2. Esbjerg	Projekttype B "Aktiv fritid"	Karin Hansen-Schwartz, 29 35 87 51 kah3@esbjergkommune.dk
3. Fanø	Projekttype AB "Fritidspas"	Henrik Brøner 76 66 06 90 hb@fanoe.dk
4. Fredensborg	Projekttype AB "Fritidsbutik"	Janne Lock Møller 25 51 89 22 jalm@fredensborg.dk
5. Fredericia	Projekttype AB "Fritidspas"	Min Guldberg Hansen 22 93 54 91 min.hansen@fredericia.dk
6. Furesø	Projekttype AB "Furesø Fritidsvejledning (FV)"	Lasse Kirkelund 72 16 52 30 lak@furesoe.dk
7. Greve	Projekttype AB "Fritidsguidning og fripas i Greve – en vej til inklusion i fritiden"	Lone Christensen 22 48 64 51 loc@greve.dk
8. Hedensted	Projekttype AB, "Fritid til alle"	Dorthe Bloch Rosenvinge 30 45 64 36 Dorthe.Rosenvinge@Hedensted.dk
9. Høje Taastrup	Projekttype AB "Fritidspas"	Anja Mørkeberg 20 59 96 56 AnjaMoe@htk.dk
10. Kerteminde	Projekttype A "Plads til alle"	Kasper Ejning Olesen 24 65 92 49 keo@kerteminde.dk
11. København	Projekttype B "Idrætsprojekt"	Christoffer Hansen, 51 27 99 82 MG21@sof.kk.dk
12. Morsø	Projekttype AB: "Stærk fritid"	Joan Kirkebak 99 70 62 88 joan.kirkebak@morsoe.dk

13. Norddjurs	Projekttype AB "Fritidspas med fritidsvejledning"	Keld Kristensen 20 25 28 38 kk@ungnorddjurs.dk
14. Odense (Rising)	Projekttype AB "Fritidsvejledning uden grænser"	Damir Balalic 63 75 08 50 dab@odense.dk
15. Odense (Tarup)	Projekt B. "Projekt Frisk"	Thomas Popp Andersen 22 88 86 64 tpa@ungsyd.dk
16. Rebild	Projekttype A "Fritidspas"	Jesper M Kyhn. 20 90 57 36 jimky@rebild.dk
17. Ringkøbing-Skjern	Type A. "Fritidssession"	Jonas Iversen, 99 74 11 63 Jonas.caben.iversen@rk.sk.dk
18. Roskilde	Projekttype AB "Like my life"	Christian G. Grauslund 24 45 50 82 Christiangg@roskilde.dk
19. Silkeborg	Projekttype AB "Aktiv Fritid"	Anni Lyskjær 40 24 02 95 Anni.lyskjaer@dgi.dk
20. Slagelse	Projekttype A "Hel Fritid"	Gitte Gamborg Kristiansen 26 77 61 64 gitgk@slagelse.dk
21. Varde	Projekttype AB "På banen"	Anne Mette Rørvang 29 27 78 93 amro@varde.dk
22. Viborg	Projekttype AB. "Move it"	Jacob Ebsen Madsen 41 93 34 12 J9m@viborg.dk
23. Aalborg	Projekttype B "Nordkraft Karate"	Allan Busk 31 99 01 36 allan.busk@aalborg.dk
24. Aarhus	Projekttype AB "Børn der vil bevæges"	Dorthe V. Andersen 87 13 64 61 doan@aarhus.dk

Projekttyper:

A: Projekter, som overvejende tager udgangspunkt i de konkrete erfaringer fra de tidligere projekter, *Forsøg med fritidspas*, og som søger at hjælpe børn og unge i "gråzonen".

Børn og unge i gråzonen har personlige og sociale kompetencer til relativt let at kunne indgå i fritidsaktiviteter, og det er fx sjældent, at børnene/de unge eller deres familier har en sag i socialforvaltningen. Årsagen til, at de alligevel ikke deltager i fritidsaktiviteter, skyldes primært forhold i familien eller omgivelser, fx en svag forældreopbakning og manglende økonomiske ressourcer.

B: Projekter, som også bygger på konkrete erfaringer fra de tidligere projekter, *Forsøg*

med fritidspas, kan både omfatte børn og unge, som har et særligt behov for støtte efter § 52 i serviceloven og børn og unge, som falder uden for denne gruppe.

Gruppen af stærkt udsatte børn og unge har i højere grad sociale, personlige og adfærdsmæssige vanskeligheder samtidig med, at mange også har svag forældreopbakning m.m.

AB: Er en kombination af de to projektyper, som er beskrevet ovenfor.